

KRK 21/IV/2017

Pan
ADAM BODNAR
RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Odpowiadając na wystąpienie z 19 października 2016 roku, oznaczone IX.517.2.2015.JN, skierowane do Przewodniczącego Krajowej Rady Kuratorów, a dotyczące działań na rzecz wzmocnienia ochrony praw osób niepełnosprawnych, w szczególności dotkniętych niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną, Krajowa Rada Kuratorów uprzejmie przedstawia poniższe stanowisko.

Przed wszystkim pragniemy podziękować Panu za dostrzeżenie szczególnej roli Kuratorskiej Służby Sądowej jako łącznika pomiędzy społeczeństwem, a szeroko rozumianym wymiarem sprawiedliwości. Należy jednak pamiętać, że najczęściej osoby podlegające oddziaływaniom wymiaru sprawiedliwości po raz pierwszy wchodzą w relację z kuratorem sądowym na etapie postępowania wykonawczego. Tymczasem weryfikacja sytuacji zdrowotnej osób podejrzanych lub obwinionych albo oskarżonych, powinna następować jeszcze na etapie poprzedzającym postępowanie sądowe, tak aby sąd mógł czynniki te wziąć pod uwagę i poddać je pogłębionej diagnostyce, np. poprzez badanie biegłych. W tym kontekście poszukiwanie skutecznych rozwiązań w procesie identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania ze względu na ujawniające się zaburzenia psychiczne lub deficyty intelektualne winno być skoncentrowane na etapie, gdy następuje pierwszy kontakt potencjalnego sprawcy czynu zabronionego z organami ścigania. Wydaje się uzasadnione, aby w standaryzowanych protokołach policyjnych wyszczególnione zostało miejsce na wpisywanie informacji o stanie zdrowia podejrzanego lub obwinionego.

Zgodnie z art. 1 Ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych (t.j. Dz.U. z 2014 roku, poz. 795), kuratorzy wykonują przewidziane prawem działania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. Oznacza to, że w wielu sytuacjach pragmatyka działania kuratorów sądowych wynika z procedur działania i schematów będących konsekwencją obowiązujących przepisów prawa. Zatem zakres stosowania zasad określonych Kodeksem Etyki Kuratora jest w sposób oczywisty ograniczony do zadań wykonywanych w oparciu o obowiązujące przepisy prawa i to przy ich realizacji kuratorowi sądowemu zapewniona została swoboda wyboru metod i środków oddziaływania. Nie dotyczy to zatem sytuacji, w których ustawodawca zobligował kuratora sądowego do tylko jednej i jasno określonej reakcji na zaistniałe zdarzenie. Między innymi takich, jak opisana w przykładowej sprawie Pana Roberta, wobec którego orzeczona została zastępcza kara pozbawienia wolności (w miejsce wcześniej orzeczonej kary ograniczenia wolności). Przepisy art. 57 kkw. w sposób nie budzący

wątpliwości definiują sytuację, w których kurator sądowy zobligowany jest do wystąpienia z wnioskiem o zarządzenie wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności.

Przeprowadzając wywiady zlecone na podstawie art. 214 kpk. kuratorzy sądowi dokonują kompleksowych ustaleń okoliczności dotyczących warunków życiowych podejrzanego lub oskarżonego albo obwinionego, w tym także stanu jego zdrowia (poczynienie ustaleń w tym zakresie wynika wprost z przepisu art. 214§4 kpk.). W praktyce informacje te kuratorzy sądowi przedstawiają najczęściej w oparciu o informacje uzyskane od tej osoby lub jego domowników, a także na podstawie analizy przedstawionej dokumentacji. W sprawozdaniach z wywiadów środowiskowych kuratorzy sądowi mogą również przedstawiać własne uwagi lub spostrzeżenia, także te dotyczące stanu zdrowia osoby odnośnie której zlecony został wywiad. Jeśli zatem uprawniony organ zleca przeprowadzenie wywiadu przez kuratora sądowego, w przedłożonym przez kuratora sprawozdaniu z wywiadu każdorazowo zawarte są informacje na temat stanu zdrowia osoby, której wywiad dotyczy (nie mają one waloru specjalistycznej diagnozy, która mogłaby zastąpić opinię biegłych). Nie występują zatem żadne przeszkody dla szerszego wykorzystywania tego instrumentu diagnostycznego przez sądy, prokuraturę lub policję. Jest to wyłącznie uzależnione od aktywności tych organów w zakresie dokonywania takich zleceń.

Kuratorska służba sądowa jest profesjonalnie przygotowana do wykonywania powierzonych jej zadań, a zawodowi kuratorzy sądowi to osoby z wykształceniem wyższym, często pedagogicznym, posiadające podstawową wiedzę z zakresu psychologii, w tym dotyczącą osób z deficytami intelektualnymi. Dlatego też, swoje obowiązki spełniają z poszanowaniem zasad humanizmu, z uwzględnieniem indywidualności i podmiotowości osób poddanych ich oddziaływaniom.

Niewątpliwie jednak, nawet nabyta już wiedza powinna być pogłębiana, jak również uzupełniania o informacje na temat aktualnie dominujących trendów w zakresie oddziaływań i pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi lub deficytami intelektualnymi, wynikających z najnowszych badań naukowych, stąd Krajowa Rada Kuratorów wyraża poparcie dla objęcia grupy zawodowych kuratorów sądowych szkoleniami obejmującymi tematykę funkcjonowania osób z zaburzeniami psychicznymi i deficytami intelektualnymi z elementami diagnozy. Szkolenia takie mogłyby być realizowane na szczeblu centralnym w ramach szkoleń organizowanych przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury. W związku z tym podjętą przez Pana inicjatywę uznajemy za cenną i potrzebną.

Jednocześnie Krajowa Rada Kuratorów pragnie zauważyć, że stworzenia spójnego, łatwo dostępnego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych nie należy ograniczać tylko do zabezpieczenia ich gwarancji procesowych. Powinien on objąć również inne sfery aktywności życiowej osób niepełnosprawnych związane z edukacją, leczeniem i rehabilitacją, rekreacją, zabezpieczeniem socjalnym, tak aby zapewniał on realną pomoc nie tylko osobom niepełnosprawnym, ale również ich rodzinom, osobom sprawującym nad nimi pieczę.

Jako przedstawiciele środowiska kuratorów sądowych deklarujemy wsparcie dla takich działań i gotowość do dalszej współpracy.

Z wyrazami szacunku,

**Przewodniczący
Krajowej Rady Kuratorów**

Grzegorz Kozera